

ПОНЯТТЯ ТА ВЛАСТИВОСТІ ДОКАЗІВ У ДІЮЧОМУ ТА ПЕРСПЕКТИВНОМУ ГОСПОДАРЬКОМУ ПРОЦЕСУАЛЬНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ

Дрішлюк В. І.

Відповідно до норм Конституції України [1] Україна є соціальною й правовою державою, в якій людина, її життя й здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються найвищою соціальною цінністю. Побудова України як правової та демократичної держави потребує досконалого механізму захисту прав і законних інтересів всіх громадян, іноземців, осіб без громадянства, підприємств, організацій всіх форм власності. Таким механізмом повинні виступати правові засоби захисту, головне місце серед яких відведено судовій формі захисту.

Процес оновлення законодавства України поступово наближується до господарських відносин. Діючий Господарський процесуальний кодекс вже не здатен ефективно забезпечувати процес розгляду та вирішення господарських спорів. Застосування в законодавстві прогресивних підходів з європейськими стандартами, що було, зокрема, втілено в Кримінальному процесуальному кодексі України, необхідно веде до змін у процесуальному законодавстві інших галузей права.

Відповідно до ст. 124 Конституції України [1] та Закону України "Про судоустрій та статус суддів" [2] в Україні діє система господарських судів, на яку покладено вирішення судових спорів, що виникають між суб'єктами господарювання.

Стаття 1 Господарського процесуального кодексу України визначає, що підприємства, установи, організації, інші юридичні особи (зокрема іноземні), громадяни, які здійснюють підприємницьку діяльність без створення юридичної особи й в установленому порядку набули статусу суб'єкта підприємницької діяльності (далі - підприємства й організації), мають право звертатися до господарського суду згідно з встановленою підвідомчістю господарських справ за захистом своїх порушених або оспорюваних прав і охоронюваних законом інтересів, а також для вжиття передбачених цим Кодексом заходів, спрямованих на запобігання правопорушенням. У випадках, передбачених законодавчими актами України, до господарського суду мають право також звертатися державні та інші органи, фізичні особи, що не є суб'єктами підприємницької діяльності [3]. Ефективне здійснення правосуддя в господарських справах означає не тільки слідування імперативним приписам закону з метою регулювання господарського процесу, а й надання сторонам та іншим учасникам процесу можливості здійснювати їх процесуальні права на власний розсуд.

Одним з головних елементів у системі процесуальних прав учасника будь-якого процесу є право надавати суду свої докази. Таким чином реалізуються багато принципів судового процесу, зокрема диспозитивність, змагальність і т.д. Проте слід визнати, що на сьогодні правове регулювання доказової діяльності в господарському процесі не можна вважати задовільним.

Метою статті є аналіз діючого й перспективного господарського процесуального законодавства та формулювання окремих пропозицій щодо вдосконалення норм законодавства в частині доказів і процесу доказування в господарському процесі України.

Окремі питання позову в господарському процесі були предметом розгляду таких вчених, як Н.А. Абрамов, Л.М. Ніколенко, Т.В. Степанова, С.П. Подцерковний, О.І. Харитонова. Являє інтерес також і здобутки таких вчених-процесуалістів у галузі цивільного процесуального права, як С.В. Васильєв, Ю.С. Червоний, М.Й. Штефан та інші.

У господарських спорах, як і в інших справах, важливе місце виділено ролі доказів. Відповідно до ст. 32 Господарського процесуального кодексу України доказами в справі є будь-які фактичні дані, на підставі яких господарський суд у визначеному законом порядку встановлює наявність чи відсутність обставин, на яких ґрунтуються вимоги й заперечення сторін, а також інші обставини, які мають значення для правильного вирішення господарського спору. Ці дані встановлюються такими засобами: письмовими й речовими доказами, висновками судових експертів; поясненнями представників сторін та інших осіб, які беруть участь у судовому процесі. За потреби, на вимогу судді, пояснення представників сторін та інших осіб, які беруть участь у судовому процесі, мають бути викладені письмово [3].

У літературі висловлюються різні точки зору на класифікацію доказів, однак найбільш розповсюдженою й прийнятною є класифікація, якої дотримується Л.М. Ніколенко. Так, зокрема, вона зазначає, що за способом формування докази поділяються на первинні й похідні; за характером зв'язку змісту доказів з фактами, що підлягають встановленню, - на прямі та непрямі; за джерелом отримання - на особисті та речовинні. За формою існування докази можуть бути усними, письмовими й речовими [8, 126-127].

Докази й доказова діяльність були предметом дослідження в багатьох галузях права. З точки зору Ф.Н. Фаткулліна, судовими доказами є фактичні дані, на підставі яких у встановленому законом порядку суд встановлює обставини, що обґрунтовують вимоги й заперечення сторін [4, 102]. У цивільному процесуальному праві висловлювалася точка зору, що поняття доказів складається з двох складових - це фактичні дані й засоби доказування.

Радянський дослідник Д.М. Чечот визначав докази як "будь-які факти й відомості про них, які опинилися на орбіті судового дослідження" [5, 185]. З точки зору видатного процесуаліста М.Й. Штефана, доказами в справах будуть одержані з передбачених законом і допустимих ним засобів доказування у визначеному порядку будь-які фактичні дані, на підставі яких суд встановлює наявність чи відсутність обставин, що обґрунтовують вимоги й заперечення сторін та інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи [6, 275].

Т.В. Степанова, аналізуючи наявне в законодавстві поняття доказів, доходить наступних висновків.

Найпоширенішою й найбільш обґрунтованою є позиція, що судові докази є відомостями про факти, отримані з застосуванням передбачених законом засобів доказування, тобто єдність змісту та процесуальної форми.

У господарському процесі поняття "процесуальна

форма” має інший зміст, ніж, наприклад, в кримінальному та вимагає підтвердження фактичних даних по справі тільки певними засобами доказування.

Поняття доказів, що надане в ст. 32 ГПК України, потребує вдосконалення: встановлення, що докази - це не будь-які фактичні дані, а відомості (інформація про факти), отримані у встановленому законодавством порядку [7].

Стаття 34 ГПК України визначає якості доказів - належність і допустимість доказів. Господарський суд приймає тільки ті докази, які мають значення для справи. Обставини справи, які відповідно до законодавства повинні бути підтверджені певними засобами доказування, не можуть підтверджуватись іншими засобами доказування.

Відповідно до ст. 66 Проекту Господарського процесуального кодексу України доказами в господарському судочинстві є будь-які відомості, отримані у визначеному законом порядку, на підставі яких суд встановлює наявність або відсутність обставин, на яких обґрунтовуються вимоги й заперечення осіб, які беруть участь у справі, та інші обставини, які мають значення для правильного розгляду справи. Як докази допускаються письмові й речові докази, пояснення осіб, які беруть участь у справі, висновки експертів, показання свідків, аудіо- і відеозапис, інші документи й матеріали. Докази, одержані з порушенням закону, не приймаються господарським судом.

Що стосується ознак або якостей доказів, то Проект Господарського кодексу України в ст.ст. 68-70 визначає їх наступним чином. Це - достовірність, належність і допустимість. Господарський суд визнає достовірними докази, якщо за результатами перевірки та дослідження цих доказів підтверджується правильність відомостей, які в них містяться.

Господарський суд приймає до розгляду лише ті докази, які мають значення для справи. Господарський суд не приймає як докази документи, що надійшли до суду з клопотанням про підтримку осіб, які беруть участь у справі, або оцінку їх діяльності, та інші документи, що не стосуються встановлення обставин у справі. Про відмову в приєднанні таких документів до матеріалів справи зазначається в протоколі судового засідання.

Обставини справи (факти), які за законом повинні бути підтверджені певними засобами доказування, не можуть підтверджуватися ніякими іншими засобами доказування.

Отже, у порівнянні з діючим законодавством визначення доказів не зазнало суттєвих змін. У питанні засобів доказування проект Господарського процесуального кодексу йде далі й визначає нові засоби - показання свідків, аудіо- і відеозапис, інші документи й матеріали.

У питанні ознак або якостей доказів проект ГПК робить крок вперед, законодавчо закріплюючи таку їх ознаку, як достовірність.

Усі інші проблеми, пов'язані з дослідженням природи доказів, засобів доказування, їх інших ознак, а також інші проблеми, пов'язані з процесом доказування, виходять за межі цієї статті й становлять перспективні напрямки подальших наукових розвідок.

Література

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. - 1996. - № 30. - Ст. 141.
2. Про судоустрій та статус суддів: Закон України від 07 липня 2010 року // Відомості Верховної Ради України 2010. - № 44-45. - Ст. 529.
3. Господарський процесуальний кодекс України від 06.11.1991 р. // Відомості Верховної Ради України. - 1992. - № 6. - Ст. 56.
4. Фаткуллин Ф.Н. Общие проблемы процессуального доказывания. - Казань, 1986. - 176 с.
5. Чечот Д.М., Новиков Е.Ю. Судебные доказательства. В кн. Гражданский процесс. / под ред. Д.М. Чечот // Судебные доказательства. // Гражданский процесс. / Под ред. В.А. Мусина, Н.А. Чечиной, Д.М. Чечота. - М.: Проспект, 1996. - 285 с.
6. Цивільне процесуальне право України: Академічний курс. - К.: Концерн “Видавничий дім Ін Юре”, 2005. - 624 с.
7. Степанова Т.В. Доказування та докази в господарському процесі України. - Дисс. канд. юрид. наук, 12.00.04. - Одеса, 2002. - 188 с.
8. Ніколенко Л.М. Господарське процесуальне право України: підручник / Л.М. Ніколенко. - Одеса: Фенікс, 2011. - 512 с.

Дрішлюк В.І.

*кандидат юридичних наук, доцент кафедри господарсько-правових дисциплін навчально-наукового інституту права ОДУВС
Надійшла до редакції: 21.11.2013*

УДК 347.78.025

ОСОБЛИВОСТІ РОЗМІЩЕНИХ В ІНТЕРНЕТІ ТВОРІВ ЯК ОБ'ЄКТА АВТОРСЬКОГО ПРАВА

Кирилюк А. В.

Сьогодні Інтернет став звичним і повсякденним засобом передачі будь-якої інформації та, так званого, контенту необмеженої кількості користувачів у всьому світі. Серед цієї інформації, звичайно, можуть бути й об'єкти, що охороняються авторським правом. Це може бути літературний чи художній твір, комп'ютерна програма, безпосередньо Інтернет-сайти та інше. Очевидним є те, що якщо йдеться про використання об'єктів будь-якого права, а саме творів, то завжди буде мати місце порушення цього права. У зв'язку з цим необхідно визначити особливості розміщених в Інтернеті творів.

Проблемні питання розміщення в Інтернеті творів

як об'єкта авторського права досліджувались у працях: О. Пастухова, О. Копцевої, В. Дроб'язко, А. Серго, А. Луцкер, О. Волкова, С. Сударікова, О. Арданова та інших. Загалом, науково-дослідницька база цієї тематики є досить великою, проте враховуючи велику швидкість розвитку сучасних технологій, постійно потребує оновлення й розширення.

Метою статті є визначення особливостей використання творів як об'єкта авторського права в цифровому середовищі.

Особливості розміщених в Інтернеті творів як об'єкта авторського права викликані специфічною